

En investering för framtiden

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska regionala
utvecklingsfonden

SÖM FOSIE – FÖLJEFORSKNING

En process om problem & lösningar

Rapport 4

Malmö den 25 november 2010

Mikael Stigendal

Malmö Högskola

mikael.stigendal@mah.se

www.mikaelstigendal.se

Utgångsläget	3
Uppdraget som följeforskare	3
Projektbeskrivning och beslut.....	4
Boken om SÖM Fosie.....	4
Deltagandet i SÖM	5
Vilka problem ska SÖM Fosie lösa?	6
Vad ska lösningarna på problemen innebära?.....	8
Hur ska man veta att man har lyckats?	9
Slutsatser	10
... och förslag	11
Processen om problem & lösningar	13
SÖM-konferensen den 3 juni 2009	13
Fem framgångskriterier.....	14
Resultat och bearbetningar.....	19
SÖM-konferensen den 10 november 2009	21
SÖM-konferensen den 18 juni 2010	30
Högskolekurs i Urban Integration.....	33
Det avslutande kapitlet	38

Under de senaste två åren har jag haft uppdraget som följeforskare av SÖM Fosie, en satsning i stadsdelen Fosie som finansieras av EU:s strukturfonder. Detta är min fjärde rapport. Den första rapporten byggde på analyser av projektbeskrivningar och intervjuer med 12 av deltagarna i SÖM Fosie. Rapporten ledde till att det anordnades en konferens på Motettens Folkets Hus i Fosie den 3 juni 2009. Sammanlagt deltog 40 personer från bl a SÖM Fosie och stadsdelsförvaltningen. Syftet med konferensen var att diskutera i grupper vilka problem som SÖM Fosie skulle försöka lösa.

Rapport 2 handlade om resultaten av konferensen och den låg till grund för nästa konferens, den 10 november 2009 på Augustenborgsgården. Konferensen syftade till att vidareutveckla diskussionerna om problem och lösningar. Tre satsningar hade valts ut som utgångspunkt för grupparbeten; nämligen Lilla Växthuset, Ung i Sommar och Områdesarbetet. Därutöver skulle en fjärde grupp diskutera SÖM Fosie som helhet. Fyra delrapporter skrevs om resultatet av konferensen.

Allt detta sammanställdes i rapport 3 som i sin tur låg till grund för nästa konferens, den 18 juni 2010 på Augustenborgsgården. Denna konferens syftade till att formulera frågor som skulle kunna ställas till studenter på Malmö högskola. Frågorna skulle gälla hur väl delprojekten i SÖM Fosie har lyckats lösa problemen. Fem delprojekt hade valts ut i samråd med projektledningen; nämligen Gnistan och områdesarbetet på Augustenborg, Dialog-PM Fosiestråket, Mötesplats – Lindängen (bibliotek och skola), Växthuset och Områdesarbetet (AIC). Arbetet skedde i grupper och varje grupp utsåg en ansvarig för att skriva en rapport.

Dessa fem grupprapporter har sen vidarebefordrats till studenterna på högskolekursen i Urban Integration. Rapporterna har legat till grund för granskningar som studenterna har gjort av de fem delprojekten under hösten 2010. Vad de har kommit fram till ska dels redovisas skriftligt i individuella rapporter, dels muntligt av varje grupp gemensamt på en konferens den 3 december. På konferensen kommer också bl a engagerade i SÖM Fosie och representanter för stadsdelsförvaltningen att medverka.

Denna fjärde och näst sista rapport innehåller beskrivningar av processen och redovisningar av hittillsvarande resultat. En hel del i rapporten har publicerats i tidigare rapporter och det är så som jag har byggt upp rapporteringen från mitt uppdrag. Tanken har varit att innehållet i det som sen blir en slutrapport ska ha prövats i olika stadier. Det har också varit min avsikt att de som har deltagit i processen ska kunna känna igen sig i det som sen blir en slutrapport. Det tror jag kan underlätta för en användning av slutrapporten. All text från de tidigare rapporterna har dock bearbetats och ibland sammanfattats.

Och så kommer det också att bli med slutrapporten. Den kommer förmodligen i stora drag att se ut som denna rapport men med minst en stor och viktig skillnad. Den kommer även att bygga på resultatet av studenternas

individuella rapporter och deras muntliga redovisningar den 3 december. Inför arbetet med slutrapporten tar jag tacksamt emot synpunkter.

UTGÅNGSLÄGET

Uppdraget som följeforskare

Jag började mitt uppdrag i december 2008 med att ta reda på förväntningar och tolka uppdraget. Till stor hjälp var den skrift som Tillväxtverket (dåvarande Nutek) hade gett ut, kallad *Nytta med följeforskning*. Bakgrunden är det skifte som har ägt rum från traditionell utvärdering till en flexibel så kallad följeforskning. Med det menar man en fortlöpande utvärdering, på engelska kallat on-going evaluation.

Tillväxtverket ser som ett övergripande mål med följeforskningen att skapa förutsättningar för ett kontinuerligt lärande i projekten. På så sätt ska följeforskaren vara ett stöd för projektets genomförande. Ambitionen är att skapa möjligheter till fördjupade reflektioner, analyser, jämförelser, synteser och slutsatser. Detta beskrivs som själva grundidén med följeforskningen och det förväntas ”göra strukturfonderna till en så kallad lärande organisation”.

Det förutsätter en närhet till verkligheten och en kontinuitet i dialogen med projektledning såväl som deltagare. Närheten till trots måste följeforskaren kunna tillföra ett kritiskt perspektiv. Följeforskaren ska både vara kritiskt granskande och samtidigt tillsammans med projektledningen bidra till förbättringar. Därför är det också viktigt att värna om integriteten. Det anges inga särskilda avgränsningar för vad följeforskaren ska ha koll på. Legitima följeforskningsinsatser är de som kan bidra till förändring eller utveckling. Tillväxtverket sammanfattar följeforskningen i fyra olika aspekter:

- Bidra med processtöd, särskilt vid etableringen av projekt och insatser.
- Dokumentera erfarenheter och kunskaper i syfte att skapa lärande och återföra kunskap, vilket sägs vara den kanske viktigaste uppgiften för följeforskningen.
- Värdera hur väl projektet når sina mål för att möjliggöra strategiska förändringar. ”Följeforskning är med andra ord en del i styrningen och det kontinuerliga förbättringsarbetet av projekt och program.”
- Sätta in utvärderingsresultat i ett bredare samhällsligt perspektiv.

Projektbeskrivning och beslut

Med denna tolkning av uppdraget i bakhuvudet gav jag mig i kast med att analysera den beskrivning som görs av projektet i ansökan. Dessutom analyserade jag den beskrivning som Tillväxtverket (Nutek) har gjort sitt underlag till beslutet. Den slutsats jag drog av dessa analyser var att det saknas en grundläggande och gemensam problembeskrivning för SÖM Fosie. Projektansökan och Nuteks projektbeskrivning innehåller visserligen indirekta problemdefinitioner. De är i sig dock mycket problematiska eftersom de kan få enstaka bostadsområden och en hög andel ungdomar att framstå som problemen.

Jag skrev en rapport där jag undrade vem som egentligen är vinnare respektive förlorare. Det är nämligen inte så självklart. Framför allt är det inte självklart vad förlorandet beror på. Det behöver inte nödvändigtvis bero på förlorarna själva. Därför räcker det inte med en inriktning på enbart förlorarsidan. Om problemen ska kunna lösas krävs det ett brett perspektiv som inbegriper båda sidor, både vinnare och förlorare, individer och strukturer, utanförskap och innanförskap. Det är svårt att hitta forskning som stödjer idén om att selektiva och områdesavgränsade insatser kan bryta segregationen.

I min rapport hävdade jag att projektbeskrivningen saknar en tydlig problembeskrivning. Det gör att projektets delmål hänger i luften. Det skapar också problematiska förutsättningar för de verksamheter som drivs inom projektets ram. Varför ska dessa verksamheter finnas? Vad är det för problem de ska lösa? Vilka förändringar ska de åstadkomma? Hur ska de kunna veta när de har lyckats? Och hur ska då deltagare i de olika delprojekten kunna känna att de ingår i ett gemensamt sammanhang när det saknas en gemensam problembeskrivning och dessutom en gemensam uppfattning om vilka förändringar projektet ska leda till?

Tillväxtverket hade gjort en egen projektbeskrivning i sitt beslut. Den var jag också kritisk mot, bl a eftersom den först av allt framhöll den höga andelen utlandsfödda. Det framstod därmed som problemet. I övrigt sades det inte heller i Tillväxtverkets beslut något om vad som är problemen. Som jag skrev i min rapport kan bristen på tydliga problemdefinitioner t o med bidra till att förvärra de problem som SÖM Fosie nog egentligen ska lösa.

Boken om SÖM Fosie

Innan jul 2008 blev en bok klar om SÖM Fosie. Den bygger på intervjuer med många av aktörerna inom SÖM Fosie och varje verksamhet beskrivs i egna kapitel. Till grund för beskrivningarna ligger intervjuer med aktörerna. Det är också aktörerna som boken lyfter fram. Boken är rikligt illustrerad med bilder. Den är skriven av Paul Jackson. Det är också han som har tagit alla bilder och gjort layouten.

Boken börjar med en inledning skriven av projektledaren Bertil Nilsson. Merparten av denna text är hämtad från projektbeskrivningen. De problem med projektbeskrivningen som nämns ovan återkommer därmed även i boken. Samtidigt lägger projektledaren vikt vid stadsdelens potentialer på ett sätt som inte förekommer i projektansökan. Det sägs i boken att "Fosie stadsdel har en stor potential. Det görs otroligt mycket bra arbete i de olika kärnverksamheterna och det finns en stor potential, kraft och kunskap bland medborgarna i stadsdelen."

Det är också framför allt potentialer och behovet av ett underifrånperspektiv som framhålls i boken, t ex av Sadiye Altundal, områdesutvecklare inom SÖM Fosie:

För mig, liksom för de övriga som är involverade i SÖM Fosie, är det viktigaste att lyssna. Lösningar som enbart kommer "uppifrån" får ofta inte de effekter man eftersträvar. Sedan kan intentionerna vara hur goda som helst. Man måste ta största möjliga hänsyn till de lokala rösterna. Det är trots allt de som bor och verkar i miljön som är de verkliga experterna. Det är utgångspunkten.

Aktörerna i SÖM Fosie framstår i boken som mycket engagerade. Entusiasm och motivation löper som en röd tråd genom boken. Samtidigt visar boken på stora skillnader mellan verksamheterna i bl a bakgrund, uppbyggnad och sammansättning på aktörer. Uppgiften att hålla ihop SÖM Fosie som ett gemensamt projekt framstår därmed som en stor utmaning. Samtidigt visar boken på hur projektledningen tar sig an denna uppgift och boken har säkert bidragit till att skapa sammanhang och sammanhållning.

Det fanns uppenbarligen ett stort engagemang i SÖM Fosie, men vilka problem ville man försöka lösa och hur? Det beslöt jag mig för att ta reda på genom att intervjua 12 av deltagarna i SÖM Fosie. I huvudsak fyra frågor låg till grund för intervjuerna:

- 1) Beskriv din egen medverkan i SÖM Fosie.
- 2) Vilka problem ska SÖM Fosie lösa?
- 3) Vad ska lösningarna på problemen innebära?
- 4) Hur ska man veta att man har lyckats?

Deltagandet i SÖM

SÖM Fosie består av flera delprojekt och verksamheter som har funnits sen tidigare eller åtminstone har en bakgrund i tidigare sammanhang. Det gäller områdesarbetet (AIC), Ung i Sommar, Gnistan och områdesarbetet på Augustenborg, gymmet på Hermodsdal samt Växthuset. Samtliga dessa verksamheter har sina egna bakgrundshistorier. De har således inte initierats eller startats som en del av SÖM Fosie. De har istället inkorporerats i SÖM

Fosie. Därmed har de fört med sig sina egna bevekelsegrunder, men också sina egna eldsjälars med egen motivation och kraft.

Detta har jag sett som en stor tillgång för SÖM Fosie. Det visar också på en stor öppenhet och lyhördhet hos projektledningen. SÖM Fosie kan på så sätt sägas ha varit drivet av ett underifrånperspektiv. Projektet har inte planerats i detalj "ovanifrån" och sen genomförts enligt en förutbestämd plan. Istället har det utgått från en lyhörd kännedom om vad som pågår i stadsdelen och en strävan efter att vilja satsa på eldsjälars egna initiativ.

I rapport 1 såg jag dock också det utpräglade underifrånperspektivet som ett problem. Jag framhöll att den sammanhållande idén med hela projektet skulle behöva stärkas. De deltagare som jag intervjuade visste inte riktigt vad de ingick i. Det har också försvårat för nya deltagare. Den som inte har haft en egen idé och motivation med sig in i SÖM Fosie har lätt kunnat bli osäker på vad man ska göra. Och det är inte alls konstigt. SÖM Fosie har lämpat sig för självständiga medarbetare utan detaljerade arbetsbeskrivningar men som har vetat vad de vill innan de har fått sin finansiering tryggad av SÖM Fosie.

Vilka problem ska SÖM Fosie lösa?

Den frågan hade så gott som alla de intervjuade sina egna svar på. Och så gott som samtliga svar gällde den egna verksamheten. Ingen hade en klar uppfattning om vilka problem SÖM Fosie som helhet ska lösa. Och det var ju kanske inte så konstigt. Som jag har påpekat ovan saknades det en tydlig problemdefinition i ansökan. Men bristen på gemensam problemuppfattning visade dessutom på avsaknaden av diskussioner om vilka problem som SÖM Fosie ska lösa. De flesta intervjuade reagerade också med en viss överraskning. Man blev lite ställd av frågan och verkade inte ha tänkt så mycket på den.

Alla tyckte dock att frågan om vilka problem som SÖM Fosie ska försöka lösa var viktig. Flera reagerade också positivt på möjligheten att få diskutera frågan. Ungdomarna på Växthuset sade sig överhuvud taget aldrig ha blivit tillfrågade om vad de anser vara problem. Det fanns ett allmänt intresse för att utveckla en gemensam problembeskrivning och det såg jag som mycket positivt.

Men vilka var då de problem som nämndes? Vilka var de problem som man såg som viktiga att lösa? Det ska först av allt sägas att ingen nämnde de problem som i så svepande och indirekta ordalag antyds i projektansökan och Tillväxtverkets beslut. Det problem som flest nämnde gäller avståndet mellan förvaltningsorganisationens olika delar. Det är för långt mellan instanserna, sa en av de intervjuade. Instanserna i förvaltningsorganisationen jobbar på olika sätt och rätt så isolerat, sa en annan, och beskrev instanserna som stuprör. Lösningen skulle då kunna beskrivas som en hängränna. Även projektledaren Bertil Nilsson framhöll bristen på former för samverkan och

helhetssyn. Detta problem nämns inte alls i projektansökan. Det är dessutom ett strukturellt problem och projektbeskrivningen säger överhuvudtaget inget om problemen med de sociala strukturerna.

De problem som i övrigt nämndes är betydligt mera specifika och detaljerade än de som står omnämnda i projektbeskrivningen. En av de intervjuade framhöll bristen på ett språk som alla förstår. Företag och förvaltning talar inte samma språk. De förstår inte varandra och det är ett stort problem. Sahbi Hemissi på Hermodsdals gym talade om hopplösheten och hur den uppstår:

Man går i skolan och vill börja jobba, men det finns inget jobb, då får man praktik och sen finns det inget jobb, då går man tillbaka till arbetslöshet och till slut blir det för tufft. Folk vill ha möjligheter och till slut är det många som ger upp. Dom tänker att 'å nej, jag har blivit så pass gammal, jag orkar inte att kämpa, Var jag än går, var jag än skickar min CV, var jag än försöker så är alla dörrar stängda.' Då blir det att han stannar hemma och ungås just med dom som är emot. Man uppfattar det som att samhället har stängt ute en och vill inte ha med en att göra. Våra föräldrar har kämpat hela livet och varför ska vi.

Ungdomarna på Växthuset nämnde först av allt den dåliga kontakten med polisen. Samarbetet mellan skolan och polisen funkar inte alls. När ungdomarna behöver hjälp av polisen så kommer de inte. Många säger sig också ha jobbiga upplevelser av polisen. Även ungdomarna på Växthuset betonade hopplösheten och hur utelämnad man känner sig, som här Samira Hack:

Man får ingen hjälp här i dom här områdena. Du är själv. Du står själv, från att du är liten. Du får ingen hjälp. Man får inte det. Det finns inte här. Det är så som jag själv har upplevt det och mina kompisar. Och man är van vid det. Det är därför man inte har några ambitioner.

Arkitekten Zoltan Kiss inriktade sig på rummets morfologi, dvs dess sammanhang av former, och hur det underlättar eller försvårar för sociala relationer. Hans problembeskrivning gäller särskilt Hermodsdal. Problemet är att området är alldeles för storskaligt. För att förstå och uppskatta dess estetik krävs det nästan att man sitter i ett flygplan och det är det ju så klart ingen som gör:

Det finns inte ett hus som är snedställt. Alla ser likadana ut. Det är en väldigt förenklad kompositionsregel. En del av gårdarna har en mänskligare skala men annars är det alldeles för storskaligt. Dom estetiska värdena kan man fatta först när man gör en skalenlig modell av området. Då kan man läsa av idén. Men när man vistas där bland husen, det man fattar är en storskalighet, ödslighet; avstånden mellan husen är för stora. Det främjar inte mötena. Avstånden mellan människorna blir för stora. Man kan leva där i flera år utan att stöta på folk. I gamla samhällen var strukturen mer mänsklig. Mötena var ju mer möjliga.

Vad ska lösningarna på problemen innebära?

Delprojekten i SÖM Fosie har i allmänt haft en inriktning på individer. Det är individerna som ska hjälpas in i det befintliga samhället. Som en av de intervjuade sade så måste individerna involveras i någon struktur som är meningsfull för dem så att de inte känner hopplöshet och avståndstagande. Betoningen på det meningsfulla – det ska vara meningsfullt för individerna – var kännetecknande för samtliga intervjuer. Ingen förespråkade tvång och piskor. Alla ville satsa på morötter och möjligheter. Som en annan av de intervjuade sade så krävs det en blandning av upplysning, socialarbete, coaching, empowerment för att folk ska kunna ta tag i sina liv. Växthusets Hussein Abdivahman var inne på samma spår:

Om några stycken har börjat tänka så kommer du säkert att se ett leende på mina läppar.

Det sades dock inte så mycket om de potentialer som finns bland människor i Fosie. För en del av de intervjuade är det säkert underförstått och självklart. Men om man ska kunna bygga på potentialerna måste de klargöras. Det gäller den enskilde individens potentialer men också potentialer som finns hos befolkningen eller befolkningsgrupper i allmänhet. Finns det några sådana allmänna potentialer i Fosie? Det är en viktig fråga eftersom den handlar om synen på människorna i Fosie. Ska de bara ses som objekt för förutbestämda lösningar eller äger de själva en del av lösningen? Skulle de rentav kunna ses som subjekt i en förändring som inte bara handlar om dem själva och deras egen situation utan även om samhällsstrukturerna?

Några talade om betydelsen av att förändra de rumsliga strukturerna, t ex genom skapandet av nya mötesplatser, men hur de sociala strukturerna ska kunna förändras fanns det ingen som har en klar uppfattning om. Det fick mig att undra hur resultaten av SÖM Fosie ska bli långsiktigt hållbara. Projektet kommer säkert att leda till en förändrad situation för enskilda individer, men vad händer då när det försvinner? Då kvarstår ju de strukturella orsakerna till problemen.

Bristen på medvetenhet om de sociala strukturernas betydelse kan också mycket väl leda till förändringar som i sin tur förvärrar problemen eller ställer till nya problem. Så har det t ex blivit med den nedläggning av högstadiet på Hermodsdal som genomfördes för några år sen. Det menade föreståndaren för Hermodsdals gym, Sahbi Hemissi, som såg ett stort problem i att eleverna på Hermodsdal fick en betydligt längre väg till skolan:

Man kommer för sent till skolan, man blir stressig, hemma skriker föräldrarna på en att man ska vakna upp. Det blir mycket stress. Det är regler överallt. Det är regler hemma. Vakna, vakna – istället för att vakna trekvart innan ska han vakna kanske två timmar innan för att hinna till skolan. Kanske missar han sin frukost som är viktig. Han börjar springa till skolan. När han kommer dit är han helt svettig. Kanske har han glömt läxorna där hemma. Då kan det hända att man skolkar. När man kommer fram är man helt trött.

I rapport 1 framhöll jag också SÖM Fosies samarbeten med Gatukontoret, Stadsbyggnadskontoret och Serviceförvaltningen. Samtliga dessa tre förvaltningar är centrala och inriktade på hela Malmö, till skillnad från Stadsdelsförvaltningen i Fosie som har en lokal avgränsning. Jag menade att dessa samarbeten mycket väl skulle kunna leda till strukturella förändringar. De hade dock inte förankrats i någon problembeskrivning och det har inte ingått bland målen att åstadkomma strukturella förändringar av relationerna mellan de centrala förvaltningarna och en lokal förvaltning som Fosie.

Hur ska man veta att man har lyckats?

Frågan fick inte många svar. Bledi Zuta på Växthuset hade dock ett förslag, visserligen inte så lätt att mäta men väl värt att fundera vidare på:

När folk kommer och frågar en om hur man gjorde och tänkte, då har man lyckats.

Indikatorer på framgång ingår visserligen i projektbeskrivningen, men utan närmare specifikationer. Projektet förväntas t ex leda till att det skapas 30 nya arbetstillfällen för män och 30 för kvinnor. Hur ska man mäta det? Och hur ska man kunna veta att arbetstillfällena har skapats just på grund av SÖM Fosie? Dessutom kan ju SÖM Fosie leda till nya arbetstillfällen som sen på grund av kristiderna nästan omgående försvinner. Hur ska ett sådant resultat värderas? Är det en framgång om SÖM Fosie hjälper människor fram till arbetstillfällen som sen försvinner? Skulle det då inte också behövas indikatorer för hur länge människor kan ha kvar sina förvärvsarbeten?

Lika svårbegripligt är det hur man ska kunna mäta de 5 nätverk som ska ha "stärkts eller tillkommit som en följd av insatser i programmet." Varför är det just 5 "lokala samverkansgrupper med inriktning att stödja förändringsprocesser i bostadsområden" som SÖM Fosie förväntas generera? Och vad menas med att det ska skapas 3 "nya mötesplatser mellan arbetsgivare och arbetssökande"?

Indikatorernas siffror kan kanske verka lite futtiga men att döma av den lista med förväntade resultat som projektbeskrivningen avslutas med så är förväntningarna högt ställda. Jag väljer att citera dessa, vilket finns uppräknade under rubriken "Förväntat resultat efter projektiden":

- "Att en etablerad och välfungerande långsiktig struktur har byggts upp för att förändra stadsdelen till ett hållbart samhälle ur ekonomiskt, ekologiskt och socialt perspektiv.
- Att starka och välfungerande företagarnätverk har byggts upp och stärkts.
- En etablerad och välfungerande struktur med noder/mötesplatser etablerade i olika delar av stadsdelen med brobyggare som länkar till närområdet.

- Att Växthuset har etablerats och blivit en naturlig mötesplats för ungdomar och att många där också hittat vägen till nya kontakter såväl som till arbete och eget företagande via de nätverk som finns.
- Att den nya multisportarenan är en ny samlingspunkt i närområdet och att former för skötsel av Malmös multisportanläggningar har utvecklats som leder till att många personer som tidigare stått långt från arbetsmarknaden har hittat en väg till arbete och sysselsättning.”

Detta är ju sannerligen inga dåliga ambitioner, särskilt inte den första. Dock saknar de förankring i en problembeskrivning. Man vet således inte vilka problem som dessa resultat ska svara mot. Ett annat problem är att begreppen inte har definierats. Vad menas med ”en etablerad och välfungerande långsiktig struktur”? Och vad menas med ”ett hållbart samhälle”? I rapport 1 framhöll jag vikten av diskussioner om begreppen. Det är mycket aktuella och viktiga begrepp men om de ska bli användbara måste det klargöras vad de betyder. Dessutom kommer knappast de indikatorer som nämns att säga särskilt mycket om hur man har lyckats. Hur ska man veta att man har lyckats? Jag ställde frågan i intervjuerna och den har sedan hållits vid liv genom den process som inleddes i början av juni 2009.

Slutsatser ...

Analyserna i Rapport 1 avslutades med ett antal slutsatser och nedan följer denna text i oförändrat skick:

1. **Problemdefinitioner:** Det saknas en grundläggande och gemensam problembeskrivning för SÖM Fosie. De indirekta problemdefinitioner som förekommer i projektansökan och Nuteks projektbeskrivning är i sig mycket problematiska. De kan t o med bidra till att förvärra de problem som SÖM Fosie nog egentligen ska lösa. Därför behöver det formuleras nya problemdefinitioner som dessutom alla deltagare kan vara överens om. Det är särskilt viktigt att definiera strukturella problem. Ett sådant skulle kunna vara det som flera av de intervjuade tar upp, nämligen problemet med avståndet mellan förvaltningsorganisationens olika delar, bristen på former för samverkan och helhetssyn.
2. **Målsättningar:** Avsaknaden på tydliga problembeskrivningar gör att projektets mål hänger i luften. Sambanden mellan lösningar och problem behöver därför stärkas. Det måste klargöras vilka problem man löser genom att uppnå målen. Kanske behöver det då också formuleras fler och andra mål.
3. **Potentialer:** I min tidigare forskning har jag skilt mellan problem- och potentialorienterade synsätt. Utifrån ett problemorienterat synsätt är befolkningen problemet. Lösningen måste därför bestå i att tvinga in befolkningen i de förutbestämda strukturerna. Ett potentialorienterat

synsätt gör det tvärtom intressant att se befolkningen som resurs. Ingen av de intervjuade ger uttryck för ett problemorienterat synsätt. Det finns helt klart stöd för ett potentialorienterat synsätt men det skulle behöva utvecklas. Förändringen av stadsdelen till ett hållbart samhälle ur ekonomiskt, ekologiskt och socialt perspektiv, som det talas om i de förväntade resultaten, kan inte ske ovanifrån. Det måste bygga på de potentialer som finns i Fosie men dessa kan man bara få kläm på utifrån ett potentialorienterat synsätt.

4. Framgångsindikatorer: Det råder en stor brist på relevanta indikatorer för hur framgång ska visa sig. Det saknas dessutom kriterier för vad framgång ska innebära. Indikatorer måste bygga på kriterier och därför skulle man först av allt behöva formulera kriterier för framgång. Vad ska framgång i SÖM Fosie innebära? Det är den fråga som först måste besvaras innan man därefter kan utveckla indikatorer för hur framgången ska visa sig och kunna mätas.
5. Underifrån-ovanifrån och projektets helhet: SÖM Fosie kan karakteriseras som ett underifrånstyrkt projekt. Det hör till ovanligheterna. Projekt av denna typ har annars ofta varit ovanifrånstyrda. Den underifrånstyrda karaktären på projektet är viktig att slå vakt om. Den hör till det mest positiva och den framgår också tydligt av boken om SÖM Fosie. Men för att projektets delar ska kunna stärka varandra och inte utvecklas åt olika håll måste ovanifrånkaraktären stärkas. Det behövs en betydligt bättre balans mellan underifrån- och ovanifrånstyrning. Helhet och samverkan behöver stärkas. Väsentliga inslag i detta är gemensamma problemdefinitioner, begrepp och mål – dessutom i linje med projektansökans intentioner – vilka alla kan förstå och bli överens om.

... och förslag

Som en följd av slutsatserna formulerade jag några förslag. Jag föreslog för det första att det skulle anordnas en heldagskonferens med alla deltagare i SÖM samt styrgrupp och verksamma i närliggande organisationer (t ex IoF, skola, förening, företag). Syftet med denna dag skulle vara att tillsammans utveckla en gemensam problembeskrivning samt gemensamma uppfattningar om vad som ska förändras, vilka potentialer som projektet ska bygga på och även kriterier på framgång. Kanske skulle vi inte hinna med allt detta på en dag, skrev jag och i så fall skulle man mycket väl kunna dela upp det på två. Jag föreslog att arbetet skulle ske i form av grupparbeten. Därmed skulle deltagare och intressenter också komma att lära känna varandra.

För det andra framhöll jag ungdomars interkulturella kompetens som en av de viktigaste potentialerna att bygga vidare på. Den har stor betydelse men ingen har ännu satt fingret mer exakt på vad den innebär. Den belyses inte i

skolan och är inget man får någon bekräftelse på. Framför allt tas den inte tillvara. Det är till stor nackdel, inte bara för den enskilde utan för hela samhället. Om man kunde definiera och lyfta fram den interkulturella kompetensen skulle det stärka många ungdomars självkänsla. Men det skulle också göra den tillgänglig för resten av samhället. T ex skulle säkert många företag kunna använda sig av interkulturell kompetens, om de bara fick veta att ungdomarna har den. Jag föreslog ett samarbete mellan SÖM Fosie och EU-projektet Social Polis där man hade intresserat sig för ungdomars interkulturella kompetens.

För det tredje föreslog jag att gemensamma granskningar skulle kunna arrangeras enligt den så kallade peer review-metoden. Den hade jag lärt mig mycket om i EU-projektet Connections där jag deltog som en av tre representanter från Malmö. Projektet Connections leddes av Rotterdam och därutöver deltog Malmö, Newcastle, Leeds, München, Oslo, Budapest och Wien. Varje stad hade utsett ett team med tre deltagare. Det skulle bestå av en representant vardera från Stadshuset, föreningslivet och forskning. I samtliga städer hade det också valts ut ett exempel på så kallade "governance structures", lösningar på utanförskapsproblem som bygger på samarbeten mellan olika intressenter. Det var dessa "governance structures" som skulle granskas. Varje stad hade därför i uppdrag att vara värd för en sådan granskning, "peer review". Den pågick i två dagar då staden besöktes av de andra städernas team. Till grund för granskningen låg en bakgrundsrapport som värdstadens team ansvarade för att skriva. En av de besökande forskarna skrev sen en rapport om resultatet av granskningen.

Jag såg flera fördelar med att använda denna metod. Skrivandet av bakgrundsrapporter skulle sätta press på deltagarna i delprojekten att tänka igenom ordentligt vad de sysslar med och vad det har för betydelse. Jag tänkte mig att metoden rent allmänt skulle stimulera till reflektion och utveckling av gemensamma uppfattningar. Deltagarna i olika delprojekt skulle på detta sätt också få kännedom om varandra och därigenom kunna utveckla kontakterna. Som jag formulerade det "kommer både bakgrundsrapporterna och granskningarna att utgöra värdefulla underlag för mina bedömningar. Metoden kommer dessutom att möjliggöra den återföring och det lärande som Nutek efterlyser i sina instruktioner."

För det fjärde föreslog jag att följeforskningsinsatserna inom SÖM Fosie skulle kopplas ihop med den forskning som bedrevs inom MoD-projektet. MoD-projektet har haft sin utgångspunkt i ungdomars stenkastning mot framför allt brandkåren. Projektet har för det första syftat till att ta reda på vad problemen beror på och för det andra till att utveckla förslag på lösningar. Av en tillfällighet sammanföll SÖM Fosie och MoD-projektet i tiden och detta tyckte jag att vi skulle utnyttja. De två projekten har haft ett nära släktskap i såväl probleminriktning som ambitionen med att utveckla lösningar.

För det femte föreslog jag en koppling till högskolekursen i Urban Integration. Det var då en ny kurs som skulle starta på hösten 2009 med mig som huvudansvarig. Min tanke var att studenterna som en del av kursen skulle kunna bidra till följeforskningen i Fosie. Så blev det också, kan jag säga redan nu. Hösten 2009 gjorde studenterna på kursen en intervjuundersökning om levnadsvillkor. Det var erfarenheterna från denna undersökning som ledde till idén om den granskning som de nuvarande studenterna har gjort och som jag återkommer till.

För det sjätte föreslog jag att ungdomar från stadsdelen i åldrarna 15-18 år skulle engageras i följeforskningen. Genom satsningen på Ung i Sommar skulle en grupp ungdomar kunna arbeta med forskningsanknutna undersökningar på betald arbetstid. Mitt förslag var att undersökningarna skulle handla dels om levnadsvillkor, dels om ungdomskultur. Stort värde skulle sättas på ungdomarnas egna erfarenheter och kompetenser. Förutom att vara till nytta för både SÖM Fosie och MoD-projektet var satsningen tänkt att bli en lärorik upplevelse för ungdomarna och förhoppningsvis en stimulans till fortsatta studier.

Samtliga dessa sex förslag har förverkligats och det första förslaget kom att fungera som en röd tråd i min följeforskning. Det blev nämligen inte en heldagskonferens som jag föreslog ursprungligen utan en process med tre halvdagskonferenser. Det är till denna process som de andra förslagen har knutits. Det är denna process som har möjliggjort en helhet av följeforskningsuppdraget.

PROCESSEN OM PROBLEM & LÖSNINGAR

Jag blev klar med min första rapport, kallad *Utgångslägesrapport*, i mitten av april 2009. Som nämnts ovan framhöll jag där avsaknaden på en grundläggande och gemensam problembeskrivning för SÖM Fosie. Denna brist kan leda till att olika delar av SÖM Fosie drar åt olika håll, menade jag. Det kan också i värsta fall bidra till att förvärra de problem som SÖM Fosie egentligen ska lösa. Därför föreslog jag att det skulle anordnas en konferens med alla deltagare i SÖM Fosie samt styrgrupp och verksamma i närliggande organisationer (t ex IoF, skola, föreningar, företag). Styrgruppen nappade på mitt förslag och endast 1,5 mån efter slutförandet av rapporten anordnades det en konferens. Konferensen hölls på Motettens Folkets Hus i Fosie den 3 juni 2009.

SÖM-konferensen den 3 juni 2009

Sammanlagt 40 personer deltog, varav 17 från stadsdelen, 14 från SÖM Fosie, fyra från Malmö Högskola, två från Stadsbyggnadskontoret, två från

MKB och en från föreningslivet. Föreningsliv och näringsliv kunde helt klart ha varit bättre representerat men i övrigt måste sammansättningen på deltagare betraktas som bred. Från stadsdelen deltog merparten av ledningsgruppen, inklusive stadsdelschefen. Individ och Familjeomsorgen (I&F) var representerad med åtta personer, Barn & Ungdom (B&U) med tre, Vård & Omsorg (V&O) med två och Information med två.

Deltagarna delades in i fyra grupper med mig och tre andra från Malmö Högskola som moderatorer för varsin grupp; Martin Grander, Carolina Hamma och Johanna Sixtensson. Grupperna hade i uppgift att först diskutera vilka problem som SÖM Fosie ska lösa och därefter föreslå lösningar på dessa problem. För att inte bli för snäva skulle diskussionerna grunda sig på de fem framgångskriterier som utvecklades inom EU-projektet *Ungdomar – från utanförskap till innanförskap*, vilket leddes av Malmö/Fosie och ingick i EU:s URBACT-program. Ambitionen var att definiera problem och föreslå lösningar som har att göra med både individer, sociala relationer, sociala strukturer, samverkan och kunskap (se nästa kapitel).

Syftet med konferensen den 3 juni var att klargöra vilka problem som SÖM Fosie ska försöka lösa. Genom den breda sammansättningen på deltagare var det tänkt att alla möjliga synpunkter, idéer och förslag skulle kunna tillvaratas. Aktörer från olika håll och nivåer skulle dessutom få träffas och diskutera viktiga frågor. Det var också tänkt att lägga grunden till en starkare känsla av delaktighet i SÖM Fosie och därigenom leda till att projektet uppnår ett bättre resultat.

Fem framgångskriterier

De fem framgångskriterier som användes på SÖM-konferensen härstammar från EU-projektet *Ungdomar – från utanförskap till innanförskap*, vilket ingick i URBACT-programmet och där jag medverkade som tematisk expert. Det pågick under åren 2004-06 och leddes av Malmö. Övriga städer som deltog var Gijón (Spanien), Köpenhamn, Göteborg, Helsingfors, Gera, Århus, Velenje (Slovenien), Ukmerge (Litauen), Lomza (Polen), Strovolos (Cypern) och Tallinn (Estland).

Syftet med projektet var att deltagarstäderna skulle lära av varandras goda exempel. Men vad är egentligen ett gott exempel? Den frågan aktualiserades tidigt i projektet när deltagarstäderna hade skrivit sina första fallstudierapporter. På det inledande möte som hölls i Malmö i februari 2004 fick deltagarstäderna i uppgift att skriva fallstudierapporter om vardera 2-3 exempel vilka de själva ansåg vara goda. Som stöd för arbetet hade vi kommit överens om att använda en gemensam rapportmall. På så sätt ville vi också försöka försäkra oss om att alla väsentliga aspekter skulle täckas in.

Fallstudierapporterna skickades in till mig under sommaren 2004, sammanlagt 19 st. Jag hade sen i uppgift att försöka identifiera jämförelsemöjligheter. Exempelen visade sig inte vara så lätta att jämföra.

Det beror på de stora skillnaderna mellan sammanhangen vad gäller t ex välfärd, typ av arbetsmarknad, grad av lokalt självstyre, kultur och historia. Vad som är bra eller dåligt beror till stor del på sammanhanget. Det som är ett gott exempel i den ena staden kan anses vara en självklarhet eller rentav mindre bra i den andra staden. Exempelen som helhet går därför inte att jämföra. Problemen som de löser är inte helt och hållet de samma, villkoren för att lösa dem skiljer sig och lösningarna kan man också ha olika uppfattningar om.

Hur kan man då jämföra goda exempel? Vad är det som ska jämföras? Tanken väcktes om att grunda jämförelserna på det som exemplen har gemensamt. Men vad kan då det vara? Svaret på den frågan blev de fem framgångskriterierna. De formulerades utifrån analyser och jämförelser av de 19 fallstudierapporterna. Jag ska här sammanfatta dem så som de står formulerade i *Riktlinjer för handling*, ett av de tre publicerade resultaten från URBACT-projektet *Ungdomar – från utanförskap till innanförskap*.

- **Subjektivering (empowerment):** För att kunna bli betraktat som gott måste exemplen stärka ungdomarnas förmåga att själva agera, tänka självständigt, välja, ta ansvar och stå upp för sina rättigheter. Uppifrånlösningar som behandlar ungdomar som objekt måste avvisas. Subjektivering kan definieras som en förändring från att vara objekt till att bli subjekt och står i motsats till objektivering.
- **Stärkta sociala relationer:** Lärande bygger och beror på sociala relationer. Av det skälet behöver de sociala relationerna stärkas för att främja ungdomarnas lärande och sociala inkludering. Det betyder att förtroende och tillit såväl som kommunikation i relationen mellan lärare och ungdomar måste förbättras.
- **Strukturella förändringar av skolan:** Exempel på hur ungdomars situation kan förändras från utanförskap till innanförskap kan inte avskiljas till utrymmen vid sidan om, samtidigt som skolans strukturer lämnas oförändrade. Skolans strukturer är en del av problemet och måste också förändras. Strukturella förändringar av skolor måste tackla utanförskapets strukturella orsaker för att förhindra att eleverna tappar tron och hoppar av. Dessutom måste strukturella förändringar åstadkommas för att skolor ska kunna dra fördel av ungdomarnas potentialer.
- **Samverkan med lokalsamhället:** Förutom att förändra skolan måste strukturella förändringar genomföras även i lokalsamhället. T ex skapar arbetsmarknaden barriärer för ungdomar och förorsakar således socialt utanförskap. Barriärer av olika slag utgör gränser mellan samhällets sociala innanförskap och utanförskap. Dessa barriärer visar sig i städerna, särskilt på många skolor. Av det skälet har samverkan mellan skola och lokalsamhälle slagits fast som ett fjärde kriterium. Det måste göras klart att en sådan samverkan handlar om någonting mycket mera

grundläggande än relationen mellan den enskilda skolan och dess samhälleliga sammanhang. Det handlar om att förändra gränserna mellan samhällets sociala innanförskap och utanförskap.

- Förnyelse av kunskapssynen: I allmänhet har utbildningssystemens mål förnyats runt om i Europa för att motsvara den kunskapsbaserade ekonomins krav. Den syn som tar kunskapen för given och likställer lärande med en passiv matsmältning av förutbestämda fakta har blivit ersatt av en kunskapssyn som betonar ett aktivt och kreativt förhållande till kunskap. På denna grund ska ungdomar få lära sig att lösa problem, kritisera och ta ställning. Erkännandet av informell kunskap är ett annat viktigt kännetecken på förnyelserna. Dock har förnyelserna visat sig vara problematiska att förverkliga. Därför finns det ett behov av exempel som kan visa vad den nya kunskapssynen innebär och hur den kan förverkligas.

De fem framgångskriterierna formulerades ursprungligen som ett förslag inför den konferens som hölls i början av september 2004 i Århus. I förslaget ingick också ett upplägg för konferensen. Tanken var att projektdeltagarna skulle diskutera de goda exemplen med avseende på vart och ett av de fem framgångskriterierna. Deltagarna delades därför in i fem grupper och i t ex den första gruppen hade man då i uppgift att diskutera de goda exemplen med avseende på just subjektivering. Alla andra aspekter skulle lämnas åt sidan. Enbart det som hade att göra med subjektivering skulle diskuteras, t ex i vilken utsträckning de goda exemplen bidrar till subjektivering, om de verkligen gör det och i så fall på vilka sätt. Motsvarande diskussioner om vart och ett av de andra framgångskriterierna fördes i de andra grupperna.

Grupperna hade också i uppgift att förbereda presentationer med hjälp av blädderblock. Vad hade man kommit fram till vad gäller t ex en förnyelse av kunskapssynen? Vilka goda exempel bidrar till det? Vad kan vi lära av de goda exemplen om hur kunskapssynen kan förnyas? Efter grupparbetet presenterade var och en av grupperna sina resultat. Därefter delades deltagarna in i nya grupper och en ny session med grupparbeten startade. En som t ex tidigare hade deltagit i grupparbetet om stärkta sociala relationer fick nu kanske vara med i den grupp som diskuterade samverkan med lokalsamhället.

Tre sådana sessioner med grupparbeten anordnades på konferensen i Århus. Varje deltagare fick således vara med och diskutera tre av de fem framgångskriterierna. Varje framgångskriterium blev diskuterat och presenterat av tre grupper. Det resulterade i ett mycket innehållsrikt material som jag sen kunde arbeta vidare med. Framför allt resulterade Århuskonferensen i ett starkt stöd för indelningen i de fem framgångskriterierna. De ansågs vara begripliga, tillräckligt många och de fungerade.

Det fortsatta arbetet med URBACT-projektet *Ungdomar – från utanförskap till innanförskap* ledde till en utveckling och nyansering av de fem

framgångskriterierna. Samtidigt stärktes stödet för dem. På projektets slutkonferens i april 2006 gick det därför att säga att vi var överens. Det var nog den största bedriften. Att deltagare från så många länder och städer ska komma överens om kriterier för framgång kan man inte räkna med. Men det lyckades vi med.

Den fråga man nu måste ställa sig är om och hur de fem framgångskriterierna kan användas vidare. Det är inte självklart att de kan det. Framgångskriterierna är ju sprungna ur ett visst sammanhang och säkert präglade av det. Det ska då sägas att jag som forskare har varit mån om att förankra framgångskriterierna i samhällsteori. När framgångskriterierna ursprungligen lanserades inför Århus-konferensen i september 2004 så byggde de på en analys av de första 19 fallstudierapporterna som jag hade försökt göra så förutsättningslöst som möjligt. Det var inte så att jag analyserade rapporterna utifrån någon förutbestämd teori. I analysen av rapporterna inriktade jag mig inte på att försöka hitta bekräftelser på sånt som jag redan visste. Jag ville istället försöka hålla öppet för det oväntade och det jag inte redan visste.

När analysen började resultera i ett antal kriterier var jag dock lika mån om att förankra dessa i ett teoretiskt förhållningssätt. I det slutgiltiga avgörandet av hur många kriterier det skulle vara och var gränserna skulle gå dem emellan hade samhällsteorin en avgörande betydelse. Min syn på människa och samhälle finns redovisad i URBACT-projektets forskarrapport *Young People from Exclusion to Inclusion - URBACT Research Report*. Jag har också skrivit mycket om det i andra publikationer, t ex *Allt som inte flyter*, och kommer därför inte att lägga ut texten om det här.

I all korthet har de fem framgångskriterierna sin förankring i en teori om social ordning. Det första kriteriet hör hemma på teorins första nivå. På den andra nivån handlar det om sociala relationer, på den tredje om sociala strukturer och på den fjärde om det som kan kallas församhälleligande, dvs relationer mellan sociala strukturer och system. Allt detta måste också vara meningsfullt, åtminstone i någon utsträckning, om vi ska förstå det, stå ut med det och kanske rentav känna oss motiverade, och meningen med det utgör därför den femte nivån.

Som en följd av förankringen i samhällsteori har de fem nivåerna en analytisk karaktär. Kriteriet med subjektivering ska därför inte uppfattas som giltigt för enbart ensamma och isolerade individer. Det gäller alla, även dem som också är relaterade till varandra och ingår i strukturer. Sak samma med de stärkta sociala relationerna. Det gäller alla. De fem nivåerna ska uppfattas som olika och allt mer komplexa aspekter på social ordning. I ett socialt sammanhang ingår vi som individer, men vi är också relaterade till andra, spelar en roll i de sociala strukturer som sammanhanget kanske består av och samverkar med individer i andra strukturerade sociala sammanhang än det vi själva ingår, vilket dessutom har någon slags mening för oss.

De fem framgångskriterierna kan sägas tillföra normer för en god utveckling i dessa fem avseenden. I människors individuella utveckling är det viktigt med subjektivering, dvs att själv kunna agera, tänka självständigt, välja, ta ansvar, stå upp för sina rättigheter och bestämma över sitt liv. Social utveckling gagnas av att de sociala relationerna stärks vad gäller t ex förståelse och förtroende. Det är viktigt med förändring av de sociala strukturerna för att komma tillrätta med de problem som har byggts in i dem. Samverkan är viktig för att inte olika strukturer och system ska dra åt olika håll och kanske rentav motverka varandra.

Det femte framgångskriteriet gällde i URBACT-projektet kunskaper. I den generalisering av framgångskriteriernas giltighet som jag nu försöker göra vill jag se det som att det femte framgångskriteriet gäller mening. Kunskap är en form av mening. I skolan är kunskapen den viktigaste meningen. Ungdomar går i skolan för att lära sig kunskap. Det är först av allt kunskapen som gör skolan meningsfull. Meningen med skolan är framför allt lärandet av kunskap. Skolan kan säkert vara meningsfull även på andra sätt, t ex genom att man där träffar sina kompisar, utvecklar en identitet och lär sig mycket annat än det som står på lärarnas dagordning. Men hade det inte varit för att man i skolan skulle lära sig kunskap skulle inte skolan vara meningsfull.

Skolan är därför inte särskilt meningsfull för de elever som inte känner att de lär sig nånting. De kan kanske göra den meningsfull för sig själva på andra sätt genom stök och bråk. Men då förvärras bara problemen. Deltagarna i URBACT-projektet hade alla erfarenheter från skolor i sina städer av förvärrade problem. Frågan är hur de ska lösas. Inom politiken och i massmedia har det sen en längre tid tillbaka talats mycket om ökade krav och mera disciplin. Vi kom i URBACT-projektet överens om en annan lösning. Vi blev överens om att synen på kunskap måste förändras. Det är egentligen inget nytt. Den syn på kunskap som de aktuella Läroplanerna förespråkar innebär en förändring. Istället för att passivt tillgodogöra sig en kunskap som anses given på förhand ska eleverna aktivt lära sig att själva kunna ifrågasätta och ta ställning. Denna kunskapssyn skulle göra skolan mera meningsfull och dessutom i takt med tiden.

I andra sammanhang är det kanske en annan mening som måste förändras. Om det femte framgångskriteriet ska kunna generaliseras får vi därför inte hänga upp oss vid just kunskapen. Det är nämligen just generaliseringen jag är ute efter, dvs möjligheten att utveckla de fem framgångskriterierna på ett sätt som gör dem användbara i andra sammanhangen än URBACT-projektet. Och det ser jag som fullt möjligt, givet den samhällsteori om social ordning som de har sin förankring i. Subjektivering, stärkta sociala relationer, strukturella förändringar, samverkan och en förnyelse av meningen är säkert särskilt viktigt i skolan men inte bara där.

En annan aspekt på generaliseringen av framgångskriterierna gäller kopplingen till problemen. Framgångskriterierna pekar ut det som ska

känneteckna lösningar på problem. Men då måste det finnas problem att lösa. Indirekt kan framgångskriterierna därför också användas till att kategorisera problemen. Om t ex lösningarna ska kännetecknas av strukturella förändringar måste det finnas problem med strukturerna. Annars skulle de inte behöva förändras. De fem framgångskriterierna kan hjälpa oss att vidga perspektivet och förhindra ensidiga utpekanden av t ex ungdomar. Det är annars så lätt att ungdomar ses som problemet. Då glömmer man bort problemen med t ex strukturerna eller bristen på samverkan. Dessutom glömmer man bort ungdomarnas positiva potentialer.

Det var så de fem framgångskriterierna var tänkta att användas på konferensen den 3 juni. De skulle hjälpa oss att vidga perspektivet och förhindra ensidighet. De skulle också hjälpa oss att diskutera en typ av problem i taget. Hur gick det då? Lite sådär, får man väl säga. Det var inte så lätt att diskutera problemen var för sig. En del upplevde det nog som att diskussionen blev lite för låst och begränsad. Det ser jag dock inte som en anledning till att skipa hela idén.

Enligt min uppfattning finns det ett stort behov av vidgade diskussioner om problemen som inte ensidigt individualiserar och inriktar sig på bara de drabbade. Det finns också ett stort behov av diskussioner med deltagande av människor med olika bakgrund, ålder och ställning. Det lyckades vi med den 3 juni. Det är nog ganska ovanligt att en sådan heterogen skara samlas för att diskutera vad som egentligen är problemen. Det krävs dock en metodutveckling för att diskussionerna inte ska kännas alltför instängda och begränsade. Den 3 juni tog vi ett första steg i denna metodutveckling.

Resultat och bearbetningar

Den 10 augusti blev jag klar med en första manusversion av rapporten om workshopen den 3 juni. Tanken var att manusversion 1 skulle ligga till grund för diskussioner och synpunkter med ledningsgruppen för Fosie, vilket jag sen skulle arbeta in i en ny version av rapporten. Rapporten diskuterades på ledningsgruppens möte den 17 augusti. I rapporten hade jag sammanfattat 12 problem med utgångspunkt i resultatet från konferensen den 3 juni. Utifrån dessa 12 problem ställde jag fyra frågor till ledningsgruppen:

1. Är det dessa 12 problem som SÖM Fosie ska arbeta vidare med? Eller ska vissa väljas ut? Ska några slås samman? Ska fler läggas till?
2. Hur ska det fortsatta arbetet gå till med att formulera och beskriva problemen? Ska det arrangeras en ny konferens? Eller ska det skapas en arbetsgrupp? Kan kanske intervjuer vara ett sätt att gå vidare?
3. Hur ska vi ta reda på vad SÖM Fosie redan idag gör för att lösa just dessa beskrivna problem? Hur ska sambanden mellan det som görs i SÖM Fosie och de beskrivna problemen tydliggöras och stärkas? Vilka satsningar och/eller förändringar måste göras inom SÖM Fosie för att de

beskrivna problemen ska kunna lösas? Hur ska SÖM Fosie inriktas på att lösa de beskrivna problemen?

Det är säkert inte så vanligt att företrädare från olika delar av en stadsdelsförvaltning träffas för att diskutera vad som är problemen, dessutom tillsammans med bland annat ungdomar från stadsdelen. Konferensen kan betraktas som ett experiment men jag vill framför allt se den som ett viktigt steg i en metodutveckling. Kanske kan SÖM Fosie bidra till att utveckla en metod för hur problem ska definieras, dessutom på ett sätt som olika aktörer kan känna sig delaktiga i.

4. Är det upplägg som vi hade den 3 juni intressant att arbeta vidare med? Skulle det kunna utvecklas till en metod, i så fall som ett resultat av SÖM Fosie, som man inom Fosies stadsförvaltning och kanske även på andra håll skulle kunna ha användning av?

Diskussionerna på ledningsgruppens möte den 17 augusti mynnade ut i tillsättandet av en arbetsgrupp med fyra personer. I diskussionerna med ledningsgruppen och i arbetsgruppen deltog även projektledaren för SÖM Fosie. Vi träffades en första gång den 21 augusti. Syftet med mötet var att diskutera de 12 problem som jag hade formulerat utifrån resultatet av workshopen den 3 juni. Skulle de vara just dessa 12 problemformuleringar? Fler eller färre? Skulle de formuleras på just dessa sätt? De var frågor som vi arbetade med under några kreativa timmar. Vi landade i nio problemformuleringar som vi alla fyra också blev överens om.

Ett nytt möte var inbokat den 8 september. Då träffades vi för att diskutera lösningar med avseende på var och en av dessa 9 problem. Vad görs inom SÖM Fosie som kan anses bidra till lösningar på problemen? Vi lyfte fram insatser som görs men formulerade också lite frågor och kommentarer. Resultatet av våra diskussioner sammanställdes av mig och låg sen till grund för en ny diskussion med ledningsgruppen, den 14 september. Det togs beslut om att anordna en ny konferens, denna gång den 10 november. Dessutom bokades det tid för ett nytt möte då merparten av ledningsgruppen skulle träffas och fördjupa diskussionen. Det skedde den 28 september då fler lösningar fördes in under respektive problemrubrik.

Slutversionen av rapport 2 skickades ut den 3 november. Den innehöll de nio problemformuleringarna men också kortfattade förslag på vilka satsningar inom SÖM som kan anses vara lösningar. De nio problemformuleringarna hade grupperats utifrån de fem framgångskriterier som användes på konferensen den 3 juni och som härstammar från URBACT-projektet *Ungdomar – från utanförskap till innanförskap*.

Nedan har jag listat de nio problemformuleringar som processen hade resulterat i inför SÖM-konferensen den 10 november. Ettan och tvåan motsvarar det första framgångskriteriet (subjektivering), trean det andra (stärkta sociala relationer), fyran, femman och sexan det tredje (strukturella

förändringar), sjuan det fjärde (samverkan) samt åttan och nian det femte (förnyelse av kunskapssynen):

1. Känsla av hopplöshet, dåligt självförtroende, inga framtidsutsikter
2. Barn med vuxenansvar
3. Brist på goda sociala relationer mellan vuxna och unga
4. Det strukturella samarbetet mellan skola och lokalsamhälle är alldeles för dåligt utvecklat
5. Det saknas strukturer inom den kommunala förvaltningen för att arbeta med dem som faller mellan stolarna
6. Samhällsstrukturerna möjliggör inga vägar till delaktighet i samhället för dem som står utanför
7. Vi vet inte vad vi ska samverka kring och vi saknar den kunskap om varandras sammanhang som krävs för att vi ska kunna samverka
8. Vuxna saknar kunskap om unga som inte mår bra
9. Behov av att uppmärksamma och värdesätta informell kompetens, särskilt interkulturell

SÖM-konferensen den 10 november 2009

Syftet med SÖM-konferensen den 10 november 2009 var att vidareutveckla diskussionerna om problem och lösningar. Tre satsningar hade valts ut som utgångspunkt för grupparbeten; nämligen Lilla Växthuset, Ung i Sommar och Områdesarbetet. Därutöver skulle en fjärde grupp diskutera SÖM Fosie som helhet. Grupperna hade i uppgift att diskutera följande tre frågor:

1. Vilka tre av ovanstående nio problemformuleringar är mest relevanta för Lilla Växthuset, Ung i Sommar, Områdesarbetet respektive SÖM Fosie som helhet?
2. Hur och i vilken utsträckning bidrar respektive satsning till att lösa dessa tre problem?
3. Hur skulle respektive satsning kunna utveckla samarbetet med kärnverksamheterna för att bli bättre på att lösa problemen?

Förutom mig själv deltog Martin Grander, Carolina Hamma och Johanna Sixtensson från Malmö Högskola. Var och en av oss ledde diskussionerna i varsin grupp. Diskussionerna spelades in på band, vilket sen låg till grund för en rapport från var och en av oss. Dessa sammanlagt fyra rapporter låg sen i sin tur till grund för den rapport 3 som jag skrev inför nästa konferens den 18 juni.

Vilka är problemen?

Genom processen med problem och lösningar har jag försökt förena två intressen. I de intervjuer jag gjorde inledningsvis uttrycktes det ett intresse av att få träffas och diskutera vad SÖM Fosie ska göra. Detta intresse har jag förenat med mitt eget intresse som följeforskare. Klargörandet av problemen har varit nödvändigt för att jag i mitt uppdrag ska kunna ta ställning till i vilken utsträckning SÖM Fosie har lyckats. För mig är det därför viktigt att processen mynnar ut i problemformuleringar som kan ligga till grund för tydliga frågeställningar.

I nedanstående tabell har jag sammanfattat svaren från gruppdiskussionerna den 10 november på den första frågan om de mest relevanta problemen. Vilka är de mest relevanta problemen för Ung i sommar, Områdesarbetet respektive Lilla Växthuset? Inget av problemen tillhör de mest relevanta i samtliga tre satsningar. Tre av problemen tillhör de mest relevanta i två av satsningarna. Dessa tre är ettan, trean och nian. Tvåan, sjuan och åtta tillhör i sin tur inte de mest relevanta problemen i någon av satsningarna.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ung i sommar	x		x	x					
Områdesarbetet			x			x			x
Lilla Växthuset	x				x				x

Innebär det att vi kanske rentav ska skippa tvåan, sjuan och åtta? Kanske. Men innan ett beslut tas om det måste vi ta reda på vad diskussionerna i grupp 1 om SÖM Fosie som helhet resulterade i. Där gjordes det visserligen inget urval av de mest relevanta problemen, men går det ändå att säga något om skillnaderna i vikt mellan problemen? Var det någon eller några av problemen som framhölls särskilt i diskussionerna?

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
SÖM Fosie	x	x					x	x	

Ja, ettan ansågs vara särskilt viktig. Någon uttryckte en tveksamhet om tvåan, men när Safija berättade om vad som görs på Augustenborg så är det helt klart just tvåan man försöker lösa. Det betonades också av Safija. Om satsningen på Augustenborg hade diskuterats i en särskild grupp hade förmodligen tvåan valts ut som ett av de mest relevanta problemen. Jag väljer därför att markera den här. Trean var flera tveksamma till. Strukturella förändringar (fyran, femman och sexan) tyckte flera var viktigast men de

kom mest att diskuteras i termer av samverkan, dvs kopplade till sjuan. Samverkan sågs som en mycket viktig fråga för SÖM Fosie. Även åttan poängterades som ett viktigt problem och då gällde det särskilt behovet av att ta tillvara ungdomars egna erfarenheter och kunskaper, vilket också anknyter till nian.

Min slutsats är att indelningen i problem måste göras om. Av de ursprungliga nio problemen har det första ett starkt stöd genom att det framhålls av tre grupper. Det andra problemet (Barn med vuxenansvar) nämns bara av en grupp och det stryker jag därför som egen rubrik. Jag ser det dock som ett viktigt problem och gör om det till ett strukturproblem. Trean nämns av två grupper och bör därför vara kvar. Fyran och sexan nämns bara av vardera en grupp. Dessa två gör jag om till ett gemensamt strukturproblem. Femman och sjuan slås samman till ett samverkansproblem medan åttan och nian slås samman till ett problem som handlar om det brisfälliga tillvaratagandet av ungdomars egna erfarenheter och kunskaper.

Det kvarstår därmed fem huvudtyper av problem. Jag har omformulerat dem enligt nedanstående lista där jag också har placerat in de tidigare problemformuleringarna:

1. Känsla av hopplöshet och dåligt självförtroende: Känsla av hopplöshet, dåligt självförtroende, inga framtidsutsikter
2. Brist på goda sociala relationer mellan vuxna och unga
3. Samhällsstrukturerna möjliggör ingen generell delaktighet: Samhällsstrukturerna möjliggör inga vägar till delaktighet i samhället för dem som står utanför. Det strukturella samarbetet mellan skola och lokalsamhälle är alldeles för dåligt utvecklat. Barn med vuxenansvar.
4. Vi vet inte vad vi ska samverka kring: Vi vet inte vad vi ska samverka kring och vi saknar den kunskap om varandras sammanhang som krävs för att vi ska kunna samverka. Det saknas strukturer inom den kommunala förvaltningen för att arbeta med dem som faller mellan stolarna.
5. Ungdomars egna kompetenser tas inte tillvara: Vuxna saknar kunskap om unga som inte mår bra. Behov av att uppmärksamma och värdesätta informell kompetens, särskilt interkulturell.

Nedan följer definitioner av varje problem. De bygger på gruppdiskussionerna den 10 november, såsom de finns redovisade i appendix.

1. Känsla av hopplöshet och dåligt självförtroende

I den grupp som diskuterade SÖM Fosie som helhet ansågs ”Känsla av hopplöshet, dåligt självförtroende, inga framtidsutsikter” av flera vara det viktigaste problemet. Om detta löses så faller lite av de andra, menade en. Vad som också poängterades i diskussionen var sambanden mellan detta och

andra problem. Att människor känner en hopplöshet kan mycket väl bero på bristfälliga strukturer och brist på samverkan. För att lösa ettan måste därför också de andra problemen lösas.

I gruppdiskussionen om Ung i Sommar betonade man den hopplöshet som många ungdomar känner. Hopplösheten har satt sig på djupet i dem. De ser hur det ser ut runt omkring dem, med alla som saknar jobb och inte riktigt kommer in i samhället. Det får dem att känna sig säkra på att inte heller de ska få nåt jobb och komma in i samhället.

En annan aspekt är det dåliga självförtroendet, vilket mycket beror på hur man bedöms i skolan. Om man inte är bra på skolämnena så anses man inte vara "duglig". Så känner ungdomarna det. Det stämmer överens med vad gruppen som diskuterade SÖM Fosie sade om beroendet av andra problem. Problemet med det dåliga självförtroendet skapas i skolan. Det är där det först måste lösas.

Jag ser därför inte ettan som roten och huvudproblem, vilket någon menade i gruppdiskussionen. Om något ska betraktas som rotproblem så är det i så fall de strukturer som får ungdomar att känna hopplöshet och skapar dåligt självförtroende. När detta väl har skapats så blir det dock ett problem i sig. Därför räcker det inte med att lösa de strukturella problemen.

Känslan av hopplöshet handlar också om avsaknaden på kunskap om den närmaste omvärlden. Vissa har knappt ens varit utanför sitt bostadsområde. Många vet väldigt lite om Malmö men också om samhället i stort; vilka möjligheter det finns och vad man har för rättigheter.

Känslan av hopplöshet betonades även i gruppdiskussionen om Lilla Växthuset. Det sades också vara ett problem som kärnverksamheterna kan ha svårt att göra nåt åt. En satsning som Lilla Växthuset kan därför vara särskilt viktig. Lilla Växthuset kommer i kontakt med en hel del ungdomar som står utanför utbildningsväsendet och arbetsmarknaden; de som känner sig utstötta och riskerar att hamna i destruktiva mönster.

2. Brist på goda sociala relationer mellan vuxna och unga

Gruppen som diskuterade Ung i Sommar menade att många ungdomar saknar goda relationer till vuxna. Det kan bero på att föräldrarna kanske inte heller har så mycket kontakter med andra vuxna. Det kan i sin tur bero på att man kommer från ett annat land men det kan också bero på arbetslöshet. Därmed kan man inte hjälpa sina barn med de kontakter som krävs för att få sommarjobb. Och då får barnen inte heller den möjlighet till att komma i kontakt med andra vuxna som ett sommarjobb kan innebära.

Ibland krävs det att någon vuxen engagerar sig i en ungdoms liv för att denne inte ska halka snett. Men man måste agera i tid. Det kan t ex gälla en ungdom som har vuxit upp i en narkotikamissbrukande och kriminell familj. Då kan det krävas mycket stöd av vuxna och goda förebilder för att motivera

den unge till att leva ett normalt liv. Carolina skriver i sitt referat från gruppdiskussionen: ”Vi vill ha in våra ungdomar i det *vi* tycker är normalt, med jobb och sånt, men vi vet egentligen inte riktigt vad vi kastar dem ut i.” Det kan kanske låta motsägelsefullt – få in ungdomarna i något som de sen kastas ut i – men för en del ungdomar kan det nog få den konsekvensen, beroende på förutsättningarna. En del av ungdomarna i Fosie har varken en mamma eller pappa som jobbar. Det där påverkar även drömmar och hur man ser på framtiden.

En annan aspekt på problemen togs upp i gruppdiskussionen om Områdesarbetet. Ungdomar som står utanför både arbetsmarknad och utbildning kommer kanske bara i kontakt med vuxna genom socialtjänsten eller AIC. Det utgör oftast ingen gynnsam förutsättning för goda relationer. Och om den kontakten dessutom brister så förlorar man kanske därmed helt kontakten med vuxna. Ett liknande problem togs upp i diskussionen om Ung i Sommar. Myndigheter kan t ex möta ungdomar och vuxna på olika sätt. ”Om ungdomarna ringer så kan de få ett riktigt ohjälpsamt bemötande, och om man som vuxen sen ringer och frågar så får man ett helt annat bemötande och helt andra svar.”

3. Samhällsstrukturerna möjliggör ingen generell delaktighet

Ett viktigt strukturproblem gäller sambandet mellan skola och samhälle. Det är för dåligt utvecklat. Därmed kan det vara svårt för ungdomar att förstå varför det är viktigt att lära sig någonting. Det blir svårt att förstå kopplingen mellan lärandet i skolan och ett framtida jobb. Om de inte i skolan förstår den kopplingen kan det bli svårt att motivera dem till att uppnå resultat. I gruppen som diskuterade Områdesarbetet såg en av deltagarna det som ett problem att skolan fokuserar så mycket enbart på eftergymnasiala studier. Man får t ex inga tips i skolan om hur man kan söka jobb. Det som gäller är fortsatta studier och ”därför ska vi [skolan] inte prata om arbete redan nu för ni går bara i nian, eller i sjuan och åttan.” På liknande sätt bygger gymnasiet på en tanke om att man ska plugga vidare på högskolan och universitetet.

Det bristfälliga sambandet mellan skola och samhälle kan omvänt också göra det svårt för skolan att förstå elevernas förutsättningar. En konsekvens av denna oförmåga kan vara just ”Barn med vuxenansvar”, dvs det problem som identifierades den 3 juni och som Safija hade mycket att berätta om i gruppdiskussionen om SÖM Fosie den 10 november. Barnen får ta ett vuxenansvar eftersom skolan inte förmår göra föräldrarna delaktiga. Det gäller inte bara i relationen till skolan utan till samhället i stort.

Det är viktigt att se ”Barn med vuxenansvar” som uttryck för ett strukturellt problem. Det är en konsekvens av att det saknas realistiska möjligheter för deras föräldrar till delaktighet i samhällsstrukturerna. Lösningen på detta problem kan därför inte vara att individualisera det och försöka förhindra barnen från att ta ett vuxenansvar. Istället måste möjligheterna för

föräldrarna att ta sitt ansvar förbättras genom förändringar av strukturerna. Samtidigt måste det som barnen lär sig tas till vara.

4. Vi vet inte vad vi ska samverka kring

I gruppdiskussionen om Ung i Sommar framhöll man samverkan med gymnasieskolorna som ett problem. Eftersom de inte ingår i stadsdelsförvaltningen måste man gå via utbildningsförvaltningen för att få kontakt med dem. Det såg man i gruppen som "jättekrångligt och ett strukturellt problem". Det gör att många ungdomar faller mellan stolarna.

Problemet med ungdomar som faller mellan stolarna såg man även i gruppen som diskuterade Lilla Växthuset som ett "väldigt stort problem i Fosie". Ungdomsgruppen 16-24 är särskilt viktig att fånga upp eftersom det saknas fritidsgårdar för denna åldersgrupp.

"När det gäller 18-24-åringar finns det ett stort glapp hos IoF och Förebyggande, menade Helena och Eva Stener. Det är svårt att nå fram till personer som precis har blivit myndiga. Vill de inget kan vi inget göra, sa Eva. Men Växthuset kan spela en mycket viktig roll här, trodde hon."

Även i gruppdiskussionen om SÖM Fosie som helhet framhöll man problemet med ungdomar som faller mellan stolarna på grund av en bristfällig samverkan. Utbildningsförvaltningen har ansvaret från 16 år och uppåt men de finns inte riktigt med på banan. Det saknas kunskap i stadsdelsförvaltningen om vad de gör. Ungdomar i åldrarna 16 år och uppåt är en särskild riskgrupp eftersom man inte kan komma in på Komvux. Gång på gång har det visat sig att utbildningsförvaltningens uppföljningsansvar inte har räckt. Där finns ett glapp och de satsningar som görs följs ofta inte upp. Det leder till att ungdomarna helt enkelt tappas bort.

5. Informella kompetenser tas inte tillvara

I gruppen som diskuterade Områdesarbetet framhöll man problemet med tillvaratagandet av den kunskap som hänger ihop med att man har ett annat ursprung. Vilken betydelse har det t ex om man kan ett annat språk?

En liknande fråga kan ställas om betydelsen av barns vuxenansvar. Vad innebär det informella lärande som gör att barn kan ta ett vuxenansvar? Vad lär sig barnen? Hur mycket av det de lär sig tillvaratas och får betydelse för dem i t ex skolan?

I gruppen som diskuterade Lilla Växthuset såg man det som ett särskilt stort problem att inte interkulturell kompetens värdesätts i samhället. "Att kunna prata flera språk och ha kännedom om olika kulturer och traditioner gör att det är möjligt att överskrida gränser, berättade de. Om t ex en polis saknar interkulturell kompetens kan det skapa onödiga och konstiga situationer." En av gruppdeltagarna såg det som en enorm fördel att ha interkulturell

kompetens för att kunna ta sig fram i Malmö. Ändå är det inget som värdesätts. Det är ett stort problem.

Hur bidrar SÖM Fosie till att lösa dem?

De fem problem som nämns ovan och deras olika former av uttryck menar jag att SÖM Fosie bidrar till att lösa. Det är vad jag har kommit fram till genom att analysera resultaten från gruppdiskussionerna den 10 november 2009. Det är lösandet av dessa problem som utgör SÖM Fosies existensberättigande. I nedanstående tabell har jag markerat vilka av dessa fem problem som de tre satsningarna inriktar sig på. Markeringarna bygger på vad man kom fram till i grupperna, vilket i tabellen har översatts till den omformulerade uppsättningen av problem.

	1	2	3	4	5
Ung i sommar	x	x	x		
Områdesarbetet		x	x		x
Lilla Växthuset	x		x		x

Mest iögonfallande är frånvaron av x under rubrik 4, samverkansproblemen. De har inte prioriterats i någon av tre gruppdiskussionerna som ovanstående tabell bygger på. De framhölls däremot i diskussionen om SÖM Fosie som helhet. Tre av problemområdena anses ha en prioritet i två av satsningarna. Ett av problemområdena, nämligen strukturproblemen, är relevant för samtliga tre satsningar.

Genom Ung i Sommar får ungdomar under en viss tid ingå i ett socialt sammanhang där de kan växa och utveckla goda relationer till vuxna. Delaktigheten bygger dock inte på deras informella kompetens och egentligen inte på någon särskild kompetens alls utan på ålder. Den informella kompetensen är däremot viktig för Områdesarbetet där det skapas en social relation som gör det möjligt för ungdomarna att ta sig vidare till jobb och/eller utbildning. Områdesarbetet utgör dock inget eget socialt sammanhang som ungdomarna blir delaktiga i och kan växa i utan den sociala relationen varar bara för stunden. Sociala relationer till vuxna saknas däremot så gott som helt i Lilla Växthuset där ungdomar tillsammans får en chans att växa på till stor del sina egna villkor och dessutom med hjälp av den interkulturella kompetens som många av dem har.

De fem typerna av problem motsvaras av fem typer av lösningar. Nedan har jag sorterat in resultatet av gruppdiskussionerna under fem rubriker. Innehållet under rubrikerna ska inte uppfattas som fullständigt utan det bygger på vad som framkom i gruppdiskussionerna.

1. Subjektivering (empowerment)

Subjektivering innebär att stärka ungdomarnas förmåga att själva agera, tänka självständigt, välja, ta ansvar och stå upp för sina rättigheter. Det kan definieras som en förändring från att vara objekt till att bli subjekt och står i motsats till objektivering. Kort sagt handlar det om att lösa problemen med känsla av hopplöshet och dåligt självförtroende.

Och det menar man att Ung i Sommar är bra på. Som det sägs i rapporten från gruppdiskussionen så "kan man bara ge ungdomar en möjlighet till att växa, så tar de chansen. Om man sätter rimliga förväntningar på dem att klara något som de klarar av, så gör de det. Men ofta får de ju inte chansen att göra det." Men den chansen får man i Ung i Sommar. Man får känna sig lite viktig och ingå i ett sammanhang.

Även Lilla Växthuset bidrar till en subjektivering genom att visa på möjligheter, motivera ungdomar och få dem att våga göra saker.

"Samira berättade att de arbetar för att lyfta upp det positiva de ser hos ungdomarna. Oavsett vad det är. Att stärka genom att bekräfta, kan sägas vara devisen för Växthuset. Det kan handla om filmkvällar med efterföljande diskussion, men också något så enkelt som fotboll".

Eva lyfte fram den speciella roll som personalen på Växthuset har. "Ni får inte bli tjänstemän, och ni kan inte bli specialister", sa hon. Hon menade att just den status som personalen har i området och den kompetens de har är avgörande för att de ska kunna påverka situationen för unga som känner hopplöshet och utanförskap. "Ni står för normaliteten", fortsatte hon, och menade att det är en styrka att personalen på Växthuset är "den normala medmänniskan", istället för auktoritär myndighetsperson. Här är den interkulturella kompetensen viktig och nödvändig, fyllde Helena i.

2. Stärkandet av goda sociala relationer mellan vuxna och unga

Till det viktigaste med Ung i Sommar hör just de sociala relationer till vuxna som möjliggörs och då i ett meningsfullt sammanhang, där alla har en roll. Ungdomar kan lära sig så mycket i sådana sammanhang. Det betonade man i gruppen som diskuterade Ung i Sommar. Det kan t ex handla om hur man pratar och en oro för att prata fel. Maria menade att de kan se det själva och säga "ser du hur jag pratar nu!".

Även genom Områdesarbetet kan det skapas goda sociala relationer mellan ungdomar och vuxna. Ofta handlar det om att återskapa ett förtroende som har brutit.

"bara att Louice går ut i Området och pratar med unga, redan där skapar hon ju relationen, alltså förtroendet eller tilliten mellan unga och vuxna och då kan det bli ett förtroende för andra som jobbar på ett liknande sätt. Och att du sedan i din tur länkar dem vidare till andra vuxna som hjälper dem på traven. Får man hjälp så visar man

uppskattning och på så sätt kanske man inte har uppskattat de vuxna tidigare. Man får ett förtroende för sina medmänniskor som kanske står över en”.

”det kan ju vara samma budskap, någon sitter med slips och en blankett och kanske är lite torr medan en annan kanske har samma kläder som dem och pratar samma språk och då blir det mycket lättare”.

”de sociala relationerna mellan vuxna och unga, det är A och O tycker jag, jag skulle vilja se flera professionella människor ute på området. Alltså kopplade till någon verksamhet, det behöver vi. Vi har två fältare tex från fritidsförvaltningen, det är bara de två som är ute och möter våra ungdomar på kvällstid. Vi behöver flera för att kunna jobba med de andra bitarna också för att höra mer om deras situation och tankar och sedan slussa dem vidare”.

”man har tanken att AIC och socialtjänsten är skit och ofta kan jag vara den första som man börjar om med, att man får tillbaka förtroendet för samhället i stort, att AF kanske inte bara är strunt, att man kan följa med till AF, att det funkar där och sedan så är det ju på väg själva för tanken är ju att de slipper mig sedan, att de fått tillbaka lite förtroende och därmed kan ta egna steg. Den sociala relationen är ju grunden sedan för att man ska kunna ta sig vidare, att man har fått mer kraft”.

”anonymiteten gör att man kan göra vad som helst för man är inget ansikte, man är ingen. Och så sysslolösheten, har du ingenting, du är inte inskriven någonstans, dagarna går du har inget jobb och ingen inkomst, det kommer att hända något förr eller senare. Och med Områdesarbetet blir du bägge delarna, du blir ett namn, du känner en vuxen person utöver skolan”.

3. Strukturella förändringar som möjliggör ökad delaktighet

Ung i Sommar möjliggör en strukturell delaktighet för ungdomarna. Det gör inte varken Områdesarbete eller Växthuset. Den sociala relation som uppstår mellan områdesarbetaren och den unge är inte strukturerad. Det är en poäng att den inte ska vara det. Däremot kan Områdesarbetet möjliggöra vägar in i samhället, dessutom andra vägar än de som t ex skolan erbjuder. På så sätt kan Områdesarbetet komplettera skolan och fyller därmed en viktig funktion. Som den tidigare områdesarbetaren Louice säger, ”jag ser mig själv som den som hittar dem som faller mellan stolarna eller att de hittar mig och det är därför som jag finns till. Just att man ska överbygga det där att människor faller emellan och som inte får möjlighet att ta del av resurserna som vi erbjuder”.

Inte heller på Växthuset blir ungdomar delaktiga i en samhällsstruktur och så är det inte heller tänkt. Ungdomar ska få besöka Växthuset när de själva vill det, inte för att de måste och har en särskild roll där. Inom Ung i Sommar deltar däremot ungdomarna i en struktur. De har en roll, vilket visar sig i att

de måste gå dit varje vardag under fyra veckor men det visar sig också i lönen som de kan kvittera ut efteråt. Praktiken inom Ung i Sommar kan också hjälpa ungdomar att förstå samhället omkring dem. Den kan stärka kopplingen mellan skola och samhälle. Den kan därigenom göra ungdomar mera motiverade för sitt skolarbete.

4. En förbättrad samverkan

I diskussionen om SÖM Fosie som helhet var samverkan en av de viktigaste frågorna. Bertil menade att SÖM Fosie fyller ett viktigt behov när det gäller samverkan mellan olika aktörer om ungdomar i åldrarna 16-25 år. Dialog-PM Fosiestråket är en annan viktig satsning på förbättrad samverkan där SÖM Fosie i högsta grad har bidragit.

Safija talade om en särskild SÖM-modell och menade med det att få prova sånt som man inte har gjort tidigare. Som exempel nämnde hon den nya satsning som görs på mötesplats för ungdomar, i samarbete med MKB. Där har man börjat med att fråga ungdomarna om vad de vill och vad de ser för behov. I lokaler som MKB betalar hyran för drifts det sen satsningar i ett halvår. Detta ser Safija som ett viktigt förarbete. Om det visar sig fungera kan man sen jobba vidare med det i SÖM Fosie. Just förarbete framhöll Safija som en viktig ingrediens i en SÖM-modell. Enligt Bertil jobbar man på ett liknande sätt på Söderkulla.

5. Tillvaratagande av informella kompetenser

Inom Områdesarbetet strävar man efter att försöka synliggöra all kompetens. Ofta börjar det med en CV som känns tunn men efter flera träffar kan den bli ganska full. Många vet inte själva om vad de egentligen kan. Avsaknaden på godkända betyg kan få en att känna sig värdelös. Områdesarbetet hjälper individen att få syn på den kompetens som betygen inte synliggör.

På Växthuset arbetar man särskilt med att uppvärdera den interkulturella kompetensen. "Arbetet sker inte på något formaliserat sätt. Istället är interkulturell kompetens ständigt närvarande i samtalet med de besökande ungdomarna. Bara genom att prata om det med besökarna fungerar som väckarklocka." Besökarna uppmuntras att skriva om sin interkulturella kompetens när de söker jobb. Målet är också att interkulturell kompetens ska erkännas av arbetsgivarna. Växthuset fick beröm för sitt arbete med interkulturell kompetens eftersom den i stor utsträckning saknas inom de kommunala kärnverksamheterna. Det gör att man på Växthuset kan komma i kontakt med dem som kärnverksamheterna inte når ut till.

SÖM-konferensen den 18 juni 2010

Den tredje konferensen anordnades den 18 juni 2010 på Augustenborgsgården. Till grund för konferensen låg rapport 3 där jag

inledningsvis slog fast huvudsyftet för mig som följeforskare med processen om problem och lösningar. Processen syftar till att kunna göra bedömningar av hur väl SÖM Fosie har lyckats, men utifrån problem som anställda i SÖM Fosie och kärnverksamheterna själv har varit med om att välja ut och formulera.

I projektbeskrivningen talas det om "Ökad förvärvsfrekvens och minskat försörjningsstöd", "Attraktiva och trygga stadsdelar", "Ökad tillväxt" och "Demokrati och delaktighet" som övergripande mål. Dessutom räknas det upp ett antal delmål men de överensstämmer bara delvis med de fem typerna av lösningar som beskrivs i ovanstående kapitel. Det går säkert att peka på vissa indirekta kopplingar men ingen av de fem typerna av lösningar framhävs uttryckligen i projektbeskrivningen.

Därmed är det inte heller dessa fem typer av lösningar som ligger till grund för valet av indikatorer. Projektbeskrivningen framhäver 13 olika indikatorer. Texten anges det hur många nya arbetstillfällen och företag som ska skapas. Indikatorerna kan sägas utgöra SÖM Fosies framgångskriterier. Om dessa indikatorer uppfylls så kan SÖM Fosie anses vara framgångsrikt.

Indikatorerna i projektbeskrivningen säger dock ingenting om hur väl SÖM Fosie har lyckats med de fem typerna av lösningar ovan. Det krävs därför en komplettering eftersom det är dessa fem typer av lösningar som jag menar utgör SÖM Fosies egentliga existensberättigande. Det är dessa fem typer av problem som behöver lösas och som satsningarna inom SÖM Fosie förmodligen också är bra på att lösa. Det måste uppmärksammas. Därför behövs det andra indikatorer än de som nämns i projektbeskrivningen. Och det var dessa indikatorer som skulle utarbetas på konferensen den 18 juni.

Tanken var att indikatorerna skulle vara utformade som frågor och användas i den typ av granskning som kallas peer review. Användningen av peer review-metoden bygger på mina egna erfarenheter från projektet *Connections* (2008-09). Dessa erfarenheter låg till grund för det ansvar jag fick för att designa den konferens inom URBACT-projektet CoNet som hölls i Malmö, juni 2009. Där gjorde deltagare från 10 europeiska städer en granskning enligt peer review-metoden av Växthuset och Ung i Forskning. Nu ska en ny granskning göras enligt peer review-metoden men denna gång av studenter på Malmö Högskola.

Det ökade intresset för peer review-metoden har sin bakgrund i den plan för EU:s utveckling som antogs på Europeiska rådets möte i Lissabon 2000. Istället för att försöka tvinga fram en gemensam utveckling skulle medlemsstaterna jämföra sig med varandra och lära av varandras goda exempel. Detta har kallats för den öppna samordningsmetoden "Open Method of Coordination" och i denna kom peer review att utgöra en viktig del. Till en början användes metoden sen mest i jämförelsen mellan medlemsstaterna och först på senare år har mer lokala tillämpningar utvecklats. Ett av de första EU-projekten att använda metoden i jämförelser mellan städer var just *Connections*.

En peer review kan beskrivas som ett “verktyg för ömsesidigt lärande där lokala satsningar, program och praktiker utvärderas av kollegor från andra städer – jämlikar som agerar som ’kritiska vänner’.”¹ Följande steg ingår i en peer review:

1. Val av det som ska granskas.
2. Utbildning av de som ska granska.
3. En förgranskningsrapport skrivs om det som ska granskas.
4. Granskarna läser in sig på denna förgranskningsrapport.
5. Granskningen görs, t ex genom intervjuer eller deltagande observation.
6. Granskarna gör sina bedömningar av det som har granskats.
7. En eftergranskningsrapport skrivs utifrån bedömningarna.

I ett annat projekt som också Malmö har deltagit i, ”the Inti-Cities project”, har det som ska granskas byggt på vad som på engelska brukar kallas ”benchmarks”, vilket kan översättas som referenspunkter. Med referenspunkt menar man en “norm att sträva efter och en referens mot vilken prestationerna kan mätas.”² På grundval av sådana referenspunkter har Inti-Cities-projektet definierat 75 indikatorer. Det kan t ex vara ”Resultatet av utvärderingen används för att förändra åtgärder och praktik”. Då är det meningen att man ska göra en bedömning av hur satsningen har lyckats i just detta avseende.

På CoNet-konferensen i Malmö utformade vi indikatorerna som frågor till granskarna. Till grund för dessa frågor låg de fem framgångskriterierna. De utgjorde så att säga våra ”benchmarks”. T ex ställdes följande fråga om subjektivering: ”The Green house aims to empower both young people working at and visiting the Green house, but in different ways. Are these ways both successful methods of strengthening the individuals? In that case, in what ways?” Sammanlagt 10 frågor ställdes till granskarna om Växthuset.

På ett liknande sätt skulle nu frågor formuleras som kunde ställas till studenter på Malmö Högskola, närmare bestämt studenter på högskolekursen Urban Integration. Den första fråga som deltagarna på konferensen den 18 juni hade i uppgift att besvara var följande:

- Vilka frågor ska ställas till studenterna om hur väl satsningarna i SÖM Fosie har lyckats lösa problemen?

Och med problemen menades de problem som workshoparna den 3 juni och 10 november 2009 hade bidragit till att definiera. Uppgiften för deltagarna

---

¹ *Benchmarking Integration Governance in Europe's Cities*, page 8, at <http://www.intocities.eu/>

² Ibid.

på konferensen den 18 juni var också att diskutera sig fram till vad studenterna behöver få veta. Följande fråga skulle besvaras:

- Vad behöver studenterna få veta för att kunna göra en bra granskning, dvs vad behöver stå i den förgranskningsrapport som studenterna ska få läsa in sig på innan de gör sina granskningar?

Sammanlagt är det drygt 30 studenter som går kursen Urban Integration på Malmö Högskola, hösten 2010. Huvuduppgiften för dem är att göra bedömningar av hur väl satsningarna inom SÖM Fosie har lyckats med att lösa problemen. Deras rapporter ska också bygga på kursens övriga innehåll vad gäller kurslitteratur, föreläsningar, gruppdiskussioner etc. Efter samråd med projektledaren för SÖM Fosie Bertil Nilsson beslöts det att följande satsningar skulle granskas av studenterna:

- Gnistan och områdesarbetet på Augustenborg
- Dialog-PM Fosiestråket
- Mötesplats – Lindängen (bibliotek och skola)
- Växthuset
- Områdesarbetet (AIC)

Om var och en av dessa satsningar anordnades det därför ett grupparbete den 18 juni. Deltagarna delades in i grupper som hade i uppgift att diskutera ovanstående två frågor med avseende på en av satsningarna. I varje grupp utsågs det en person med huvudansvar för att skriva den förgranskningsrapport som studenterna sen skulle läsa in sig på. Förgranskningsrapporterna slutfördes i augusti och var klara lagom till studenternas kursstart i början av september. Men vad är då detta för kurs?

HÖGSKOLEKURS I URBAN INTEGRATION

Urban Integration är ett begrepp som jag har använt mig flitigt av de senaste 10 åren. Det har för mig två sammankopplade betydelser. Det är för det första ett objekt, dvs det handlar om nånting, och detta objekt kan i all enkelhet sammanfattas som "hur staden hänger ihop". För det andra är det ett subjekt som genom kombinationer av forskning och utbildning försöker bidra till en urban integration. Det är alltså frågan om att integrera forskning och utbildning i det som forskningen och utbildningen handlar om. Det kan ske genom ett samarbete med praktiker, t ex genom den levnadsundersökning som gjordes 2006 med 18 praktiker från stadsdelen Fosie. Det kan också ske genom ett samarbete med studenter och då som del av en högskoleutbildning.

Just detta är vad som görs i kursen med samma namn, nämligen Urban Integration. Varje ny omgång av kursen ska kretsa kring en undersökning. Det ska vara en undersökning som är ”po riktigt”, dvs den ska ingå i en forskningsinsats. Undersökningen ska utgöra en röd tråd som de andra momenten i kursen relateras till. Planen för kursen skapades av mig på våren 2009 och den hölls för första gången på hösten samma år. Den ingår i programmet Stadsbyggnad, stadsutveckling och planering, termin 3, institutionen för Urbana Studier och kan om intresse finns även ges som fristående kurs.

Syftet med kursen är att studenten ska utveckla kunskap om integrationen av det urbanas sociala sammanhang och människors skilda levnadsvillkor. Syftet är också att studenten ska utveckla sitt förhållningssätt till problem och möjligheter. Dessutom är syftet att studenten ska utveckla sin förmåga att själv ta reda på vad som är problem respektive möjligheter. Kursen motsvarar 10 högskolepoäng och består av nio lektioner. Varje lektion inleds med en föreläsning. Den mynnar ut i tre frågor som studenterna sen diskuterar i grupper. Avslutningsvis samlas alla för en gemensam diskussion om de tre frågorna. Inför varje lektion skickar den ansvarige ut en introducerande text om lektionen, vad som kommer att tas upp och vilken litteratur som studenterna förväntas läsa in sig på.

Den första lektionen handlar om begreppet integration. I dagens diskussioner verkar integration kunna betyda lite av varje. Det är därför viktigt att känna till den djupa förankring som begreppet har inom särskilt sociologin, framför allt distinktionen mellan systemintegration och social integration. Det är också viktigt att känna till släktskapet mellan begreppen integration och social sammanhållning, också det med djup förankring inom sociologin och samtidigt högaktuellt på den europeiska nivån (social cohesion).

Uppdelningen mellan systemintegration och social integration är central för kursen. Den urbana integrationen är med andra ord såväl systemisk som social. Det innebär att integration inte bara handlar om etnicitet utan mer allmänt om relationer mellan olika sociala grupper och kategorier. Dessutom handlar integration om relationer inom och mellan samhällssystem. Människor kan följaktligen vara integrerade på i grunden två sätt, systemiskt såväl som socialt. För att kunna förstå allt detta krävs det kunskaper om hur social ordning uppstår.

Den andra lektionen handlar om forskningsetik, kvalitativ och kvantitativ metod. Syftet är att rusta studenterna för det granskningsarbete som ska göras. Så här skriver den ansvarige läraren för denne lektion, Martin Grander, i sin introduktion till lektionen:

Att medverka i ett forskningsprojekt innebär ett stort ansvar. Det är viktigt att veta vad som kännetecknar forskning och vilka etiska regler man måste förhålla sig till. Det är också viktigt med kunskap om olika metoder. I den granskning ni ska göra i kursen kan ni använda er av såväl kvantitativa som kvalitativa metoder för att få svar på era

frågor. Under den här lektionen kommer vi att belysa forskningsintervjun, enkäter och deltagande observation. Dessa metoder kräver mycket förberedelser och det är mycket att tänka på även under och efter genomförandet.

Under den här lektionen kommer vi att prata om vad som är viktigt när man planerar och genomför en forskningsintervju, enkätstudie eller en deltagande observation. Vi kommer att gå igenom teknik för att ställa rätt frågor, tips för att skapa en bra och avslappnad intervjusituation och diskutera hur man genomför en observation för att minimera risken att den observerade påverkas av din närvaro. Vi kommer också att diskutera de etiska spörsmål som en forskare måste ta hänsyn till. Slutligen kommer vi också att gå igenom hur granskningen praktiskt kommer att gå till.

Den tredje lektionen handlar om kunskapssyn. Det har stor betydelse för integrationen av det urbanas sociala sammanhang och de granskningar som genomförs. Jag låter återigen Martin Grander få ordet eftersom det är han som ansvarar för lektionen och har skrivit introduktionstexten:

I kursen Urban Integration är kunskapssyn ett centralt begrepp. Kursen bygger på en kunskapssyn där lärandet handlar om att ta ställning och göra kunskapen till sin egen. Genom att kursen innehåller en granskningsuppgift som är "på riktigt" kommer vi inte bara att prata om denna kunskapssyn utan även förverkliga den. Lektionen kommer att ta upp begreppet kunskapssyn rent allmänt och jämföra olika synsätt. Den kunskapssyn som vi vill verka för i kursen gör handling och tanke viktiga att förena. Det som sker i ert granskningsarbete kan benämnas Den urbana integrationens cirkel: Man måste veta för att göra och göra för att utveckla vetandet. Att veta och göra hänger ihop.

Kunskapssynen har stor betydelse för hur man ser på problemen. I dagens diskussion om utanförskap och segregation verkar många ta problemen för givna. Fosie brukar talas om som ett problemområde. Men vilka är egentligen problemen? Det är viktigt med en kunskapssyn som möjliggör för oss att skilja mellan problemen och definitionerna av dem. Det som ser ut att vara problem kan mycket väl vara symptom på större och mera grundläggande problem. Vad kan vi lära oss om problemen genom att vara med och bidra till en Urban Integration?

Den fjärde lektionen handlar om ekonomins betydelse för den urbana integrationen. Ekonomin har kommit att bli den viktigaste formen av integration. Människor integreras genom sina förvärvsarbeten men också som konsumenter. Det sker framför allt i de stora städerna. Men det är också i storstäderna som det har uppstått stora koncentrationer av människor som inte integreras genom ekonomin. För att förstå vad det innebär att vara integrerad ekonomiskt krävs det en syn på arbete. Lektionen kommer att ta upp skillnaderna mellan olika former av förvärvsarbete samt mellan förvärvsarbete, hemarbete, studerandearbete och föreningsarbete. Människor som inte integreras ekonomiskt kan mycket väl arbeta, om än i andra former.

Dessa former av arbeten räknas dock inte och det beror på hur ekonomin har utvecklats. Ekonomin har i allt högre grad blivit präglad av kapitalism. För att förstå vad det innebär krävs det kunskaper om skillnaderna mellan kapitalism, enkel varuproduktion och offentlig tjänsteproduktion. Lektionen klargör också ekonomins utveckling med hjälp av begreppen fordism, postfordism och kunskapsbaserad ekonomi.

Den femte lektionen handlar om de mera praktiska förberedelserna inför granskningsarbetet. Studenterna erbjuds också handledning och det har Charlotte Petersson ansvarat för under hösten 2010. Hon har också ansvarat för den sjätte lektionen, vilken handlar om kategorisering och mångfald. Den introduceras så här av henne:

Vi kategoriserar ständigt. Det är en nödvändighet. Men, i vilken mån är de sociala kategorier vi använder oss av naturliga och givna och hur kommer det sig att de skapas och upprätthålls? Denna lektion tar avstamp i teoribildning om hur vissas överordning och andras underordning upprätthålls genom hur vi handlar och organiserar oss. Den teoretiska utgångspunkten är organisering ur några mer eller mindre uppseendeväckande synvinklar, såsom kön, klass, etnicitet och sexualitet. Begreppsparet "innanförskap" respektive "utanförskap" utgör kärnan i resonemanget. Lektionen syftar till att fördjupa förståelsen av olika mekanismer som bidrar till att upprätthålla utanförskap, samt ge kunskap om vad ett utökat innanförskap ställer för krav på oss som individer, organisationer och samhällen. Det multikulturella idealet kontrasteras mot monokulturella, respektive pluralistiska organisationer och lektionen kommer att avrundas med att vi diskuterar vad som krävs av oss själva, våra organisationer och vårt samhälle för att vi ska kunna, inte bara acceptera utan värdera och tillvarata olikheter.

Den sjunde lektionen handlar om betydelsen av sk välfärdsregimer för hur det urbanas sociala sammanhang integreras. En ekonomi reglerar sig nämligen inte själv. Det är en av slutsatserna från den tidigare lektionen om ekonomin. Det krävs olika typer av regleringar. Många av dessa utformas på lokal nivå, särskilt i Sverige på grund av det starka lokala självstyret. Det lade grunden för en utveckling av staten till en keynesiansk välfärdsstat. Under de senaste decennierna har staten utvecklats till det som har kallats en schumpeteriansk konkurrensstat. Inom forskningen har begreppet välfärdsregimer lanserats för att förklara denna utveckling. En välfärdsregim består av den ekonomiska politik och socialpolitik som en kommun måste verka genom men som den också bidrar till att förverkliga. Särskilt i övergången inom socialpolitiken från välfärd till det som på engelska kallas workfare (saknas en bra svensk översättning) har kommunerna haft en stor betydelse. Det är också den övergången som förklarar en hel del av kommunernas politik. Städerna har också blivit viktiga inom den ekonomiska politiken genom att framstå som nationella förkämpar i den globala ekonomin.

Den åttonde lektionen handlar om samhällets urbana gränser. Förändringarna av ekonomin till postfordism och av regleringssättet till en schumpeteriansk workfareregim har skärpt samhällsgränserna och lett till framväxten av ett utanförskap. Samhällets gränser har därmed till stor del förflyttats. Tidigare sammanföll de med nationalstatens territoriella gränser. Nu går de bl a i städerna. Det är så som situationen i vissa bostadsområden kan beskrivas. Människor i dessa områden befinner sig utanför gränserna för det innanförskap som samhället har utvecklats till. På vägen till och från dessa områden passerar man därmed också samhällets gränser. Det är vad barnen och ungdomarna i dessa områden gör dagligen när de ska gå till och från skolan. Mötena mellan lärarna och dessa elever handlar därför om något mycket djupare än bara om individer. Genom mötena manifesteras gränsen mellan samhällets innanförskap och dess utanförskap. Det är också i dessa möten som det avgörs var gränserna ska gå framöver. Hur manifesterar sig dessa gränser? Vad finns det för politiska förhållningssätt till dem? Hur har politiken förändrats?

På den nionde och sista lektionen jämförs villkoren för urban integration i Frankrike, England och Sverige. Det börjar med jämförelser av konkreta förhållanden och det aktualiserar efterhand behov av kunskaper om olika system. En fördjupning görs i skillnaderna mellan olika välfärdsregimer och begreppet schumpeteriansk postnationell workfare regim prövas. Är det en sådan utveckling som pågår i olika städer? Är det samma utveckling? Hur långt har denna utveckling kommit i en fransk, engelsk och svensk stad? Utvecklingen sker inte automatiskt. Det har också betydelse hur vi förhåller oss till den och ser på problemen. En teori om utanförskapsdiskurser hjälper oss att förstå skillnaderna i förhållningssätt. Jämförelserna visar särskilt vad skillnaderna i socialpolitik kan betyda för den urbana integrationen. Genom jämförelsen med andra länder är denna sista lektion och därmed hela kursen tänkt att stärka en insikt om vikten av att förstå andra för att kunna förstå sig själv.

Parallellt med dessa lektioner har studenterna under hösten 2010 genomfört granskningar av fem delprojekt i SÖM Fosie. Studenterna har delats in i fem grupper med ca 6 studenter i varje grupp. För att bli examinerade ska varje student skriva en rapport som bygger på projektgranskning, lektioner och kurslitteratur. Rapporten ska ta ställning till och besvara frågor som praktiker i Fosie har formulerat. Det innebär att ca 6 rapporter kommer att skrivas om vart och ett av de fem delprojekt som granskas. Dessutom ska studenterna i varje grupp tillsammans förbereda och genomföra en presentation med hjälp av PowerPoint. Redovisningen av denna presentation kommer att ske den 3 december, kl 8.30-11.45, på Motettens Folkets Hus i Malmö.

DET AVSLUTANDE KAPITLET ...

... det ska skrivas den 3 december och därefter.

Kom mycket gärna med synpunkter, idéer, kritik och förslag!